

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΌΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1947

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Γ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ (1900-1947)

Γ' Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΜΑΡΑΣΜΟΣ ΤΗΣ

Τόσο κλασική είχε θεωρηθεί η γαλλική ποίηση της Αναγέννησης, ώστε είχε καταστήσει πρότυπο πού όχι μόνο δεν έπιδεχόταν μεταβολή, αλλά και είχε κωδικοποιηθεί από τον Μποαλώ και μάλιστα Ξμμείτρα σε άφογους μετρικά στίχους, στην «Ποιητική Τέχνη» του. Με άπώτερη πηγή τον Βιργίλιο, πατέρα της Ποίησης στην δύση, και την γαλλική γαλάντικη διάθεση, άποτυπώθηκε σε μορφές και τρόπους πού τους διάκρινε ή χάρη, ή δροσιά, ή άπόλυτη έπιμέλεια στη στιχουργική, καθώς κυρίως οι μπαλλάντες, τά ροντώ, τά λαί, τά έλεγεία, τά μαδριγάλια και, τελειώτερο άπ' όλα, τó σονέττο, τó άύστηρά και μαθηματικά ύπολογισμένο και σύντομο, περιεκτικό αυτό είδος, πού βρήκε με τον Ρονσάρ την ιδανική του μορφή, τέτια πού άσφαλώς μένει σαν μνημείο της γαλλικής τέχνης άπό κείνα πού δεν ξεπερνιούνται. Πραγματικά, τó σονέττο ύπήρξε στόν καιρό της άνθησής του, ένα κατάρθωμα τεχνικής' όλα άύστηρά, μετρημένα, όλα περιωρισμένα χωρικά, δύο τετράστιχα και δύο τρίστιχα με τις ίδιες όμοιοκαταληξίες, και τó ποιητικό ύλικό έτσι τοποθετημένο ώστε οι πλήρεις έννοιες, προτάσεις κι άποδόσεις και κατακλείδες νά συμπίπουν με τά τετράστιχα και με τά τρίστιχα. Τί δεξιοτεχνία χρειαζόταν για νά δουλευθής όπως πρέπει και ν' άποφύγει ό ποιητής τις εύκολες ή άσχημες όμοιοκαταληξίες, τις έκφράσεις πού ξέφευγαν άπό την άπόλυτη ποίηση, και φυσικά νά δώσει την γαλλική χάρη και δροσιά. Πόσο ξένο στο παγανό, στο έγκόσμιο νά πούμε περιεχόμενό του, τó γαλλικό σονέττο πρós τή βυζαντινή άγιογραφία, αλλά και πόση όμοιότητα στους άύστηρούς κανόνες, πού δεν μπορούσε νά παραβή ό τεχνίτης, με κίνδυνο νά θεωρηθής άσεβής άν όχι αίρετικός, και πού έπρεπε δλη του την όρμη, δλη του την έμπνευση, δλη του την έφευρετικότητα, νά βρη τρόπος νά την περικλείση στο καλούπι. Κ' έν τούτοις πόσα εύρήματα και πόση ποικιλία.

Παρ' όλα αυτά τά φωτεινότατα σημάδια της, χάρη στα όποια αποτέλεσε ή γαλλική λυρική ποίηση της 'Αναγέννησης ύπο-

δειγματικό σταθμό στην παγκόσμια ποίηση, δεν μπορεί κανένας σημερινός άναγνώστης νά μη διαπιστώσει πώς άπό την πολλή της κλασικότητα, της λείπουν ώρισμένα στοιχεία, πού τά θεωρούμε, έμεις οι άνθρωποι του αιώνα τούτου, σαν άπαραίτητα για την Τέχνη. Με τó νά προσηλώνεται στην τεχνική τελειότητα και ν' άτενίζει άποκλειστικά τον έξω κόσμο, κερδίζει βέβαια δλη την πλαστικότητα πού φέρει αυτή ή ένατένιση, όλο τó φώς και (κατά τούτο προσεγγίζει μια έλληνική κλασική άρτιότητα), αλλά άπομακρυσμένη άπό την έκμετάλλευση όχι μόνο της πηγής του έσωτερικού κόσμου πού βυθομετριέται, άλλ' άκόμη και άπό την κάθε ύποκειμενικότητα' άκόμη και όταν άπασχολήται με δηθεν ανθρώπινα συναισθήματα, τά μεταχειρίζεται μ' έναν τρόπο τόσο έπιφανειακό, ώστε έξεπίτηδες ν' άποφεύγεται ή πρόκληση κάθε βίαιου συναισθήματος, κάθε έντασης άληθινού πάθους και νά μένη άνύπαρκτος ό φωτισμός πού προέρχεται άπό τά ένδον. Οι έρωτες, πού προκαλούν τά βιαιότερα συναισθήματα και γίνονται φορείς ζωής και θανάτου και ρυθμιστές της μοίρας των ανθρώπων, άντιμετωπίζονται σαν είδυλλιακές άβροφροσύνες πρós τις ώραιες της έποχής, είτε άγρότισσες και χωρικές, είτε πριγκήπισσες και τιτλούχες, και τά παράπονα περιορίζονται μόνο σε μιάν ίπποτική έξύμνηση της σκληρόκαρδης, νέας, και στην παρηγοριά πού θά φέρη ή λιγώτερο σκληρόκαρδη έπόμενη. Τό ίδιο ή φτώχεια, ή πείνα, ό άλητισμός, άκόμη και ή θρησκευτική πίστη, περιορίζονται στο νά μείνουν στοιχεία ενός βοήμιου πού βοηθάει την ποίηση του πλάνητα Τρουβαδούρου ή Μενεστρέλου. Έλαφρηά, πολύ έλαφρηά: άτμόσφαιρα, πού είναι κατάλληλη μονάχα για νά διασκεδάσει τις ώρες της άνίας άργόσχολων κυριών, στοιχείο διακοσμητικό, όσο και τά καλλυντικά τους. Μονάχα μιά έξαιρέση σημαντική ύπάρχει, του Φραγκίσκου Βιγιόν, πού δεν μόρρεσε ή δυνατή του ίδιουσυγκρασία νά κρύψει στην κλασική του ποίηση τ' άδυτα της ψυχής του. Άλλά και σ' αυτόν είναι τόσο συνδεμένος ό σκοτεινός κόσμος της ψυχής του με τή σκοτει-

νία τῆς φυλακῆς του, ὥστε σάν ἐξαιρεση μόνο μπορεῖ νά μαντεύσωμε ἐδῶ κι' ἐκεῖ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ ὑποκειμένου σάν πηγῆς τῆς ἔμπνευσῆς του. Τοῦ ὑποκειμένου, ὄχι ὁμῶς ποτέ καὶ τῶν ὑποσυνειδητῶν δυνάμεων. Ἀλλως τε ὁ Βιγιόν εἶναι καὶ ὁ πλησιέστερος ἀκόμη στὴ μεσαιωνικὴ θεοκρατία καὶ δὲν μένει ἀνεπηρέαστος.

Ἄμα μιά ποίηση τέτοιου κλασσικοῦ περιεχομένου καὶ τόσο φωτεινῆς μορφῆς πετύχει τὸ μεσουράνημα τῆς τελειότητος, ἐπεξεργαζόμενη μέσα σὲ δυὸ καὶ σὲ τρεῖς αἰῶνες τὰ ἴδια ἐπιπόλαια θέματα, μοιραῖο εἶναι νά ἔχει ἐπιτελέσει πιά τὸν προορισμὸ τῆς καὶ νά ἐξαντληθῇ. Ὅ,τι ἐπιμένει νά τὸ διαωνίση, θ' ἀνήκει μοιραῖα στὴν κατιοῦσα καὶ στὴν αἴμηση. Δὲν ἔχει πιά οὔτε δυνατό περιεχόμενο, οὔτε δυνατὴ μορφικὴ ἀνανέωση. Γιὰ τοῦτο καὶ νεκρώθηκε γιὰ πολὺν καιρὸ ἡ λυρικὴ ποίηση, καὶ βρέθηκε σὲ διέξοδο ἡ τραγωδία καὶ ἡ κωμωδία, ὅπου ἦρθε ὁ τρόπος νά μεσουρανήσῃ πάλι τὸ γαλλικὸ δαιμόνιο στὴν ἴδια πάντα ποιητικὴ σφαῖρα, ἀλλὰ δεῦ ἀπὸ τὸν τομέα τοῦ λυρισμοῦ. Μεταπηδῆσαν τὰ ἴδια στοιχεῖα τοῦ κλασσικισμοῦ στὸ θέατρο. Ἄς μὴν ἀπατώμεθα, πῶς τάχα φάνηκαν τ' ἀνθρώπινα πάθη. Δὲν εἶναι τὰ πάθη ποῦ τὰ ζῆ ὁ ἀνθρώπος καὶ τὸν φωτίζουν ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ εἶναι του. Εἶναι πάθη ἀτενιζόμενα ἐξωτερικά, πάθη τρίτων περιγραφόμενα, πάθη σχηματοποιημένα. Μὲ τὴ διαφορά πῶς ἡ μορφή εἶναι τόσο διάφορη ἀπὸ τὴ λυρικὴ, ὥστε νά ἐπιδέχεται ἡ ἐπεξεργασία τους πειράματα κ' ἐπιτεύγματα γιὰ πολὺν καιρὸ. Ὅστε καὶ μὲ τὴν ἀνθησὴ τῆς τραγωδίας καὶ τῆς κωμωδίας ποῦ διαδέχθηκα τὴ νέκρωση τοῦ λυρισμοῦ, δὲν πρέπει νά ποῦμε πῶς μαρτυρεῖται καμμιὰ πρόγνωση γιὰ τὸ τί ἐπίκειται, γιὰ τὸ τί θὰ διαδεχθῇ στὴν καθαρὴ λυρικὴ ποίηση τὸ δοξασμένο στάδιο ποῦ ἔληξε, γιὰ τὸ τί θὰ περιέχει ἡ ἐπανάσταση ποῦ ἀσφαλῶς κάποτε θὰ ἐρχόταν, γιὰ τὸ τί θὰ ἐμφανιζόταν καὶ πῶς καὶ ἀπὸ ποῦ σάν διάδοχο στὴν αἰώνια ποιητικὴ ἐξελιχτικὴ καὶ ἀναγεννητικὴ πορεία. Ἄλλοῦ πρέπει νά ψάξομε γιὰ νά μπορέσομε νά μαντεύσομε (ἢ καλλίτερα ἄλλοῦ θὰ ἔπρεπε νά ἀναδιφοῦσαν οἱ ἀνήσυχτοι τῆς στεῖρας ἐκείνης περιόδου κι' οἱ προφητικοὶ κριτικοὶ) γιὰ νά βροῦν σημάδια τοῦ μέλλοντος. Ἐβαλα τὴν ἐπεξηγηματικὴν παρένθεση, γιὰ νά διαστείλω τὴ δυσκολία τῆς προμάντευσης τότε τοῦ ἀγνωστοῦ, καὶ τὴν εὐκολία τῆ δικῆς μας, σήμερα νά κατατάσομε, ἐμεῖς ποῦ ξέρομε ὅλο τὸ ἄπλωμα τῆς ἐξέλιξης, καί, βέβαια, δὲν ἔχομε ἀνάγκη νά εἶμαστε μάντιες καὶ προφῆτες γιὰ νάξιολογήσομε τὰ διατρέξαντα. Δὲν εἶναι ποιητὲς στὴ στενὴ ἔννοια, ἢ τουλάχιστον δὲν εἶναι τὰ ποιήματά τους, ἐκεῖνα ποῦ θὰ μπορούσαν νά φωτίσουν τὸ δρόμο τοῦ μέλλοντος. Ἐξωτερικά ἔχουν τὴ μορφή τοῦ πεζοῦ λόγου, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν δημιουργῶν τους εἶναι ὁ Σατωβριάνδος

κι' ὁ Ἰωάννης - Ἰάκωβος Ρουσσώ. Ὁ ἕνας προαναγγέλλει κάπως τὴ νέα μορφή, ὁ δεῦτερος τὸ νέο βᾶθος καὶ τὴ νέα πηγὴ. Κανένας τότε δὲν πρόσεξε ἢ δὲ διάγνωσε ἕνα βασικὸ καὶ κύριο χαρακτηριστικὸ, ξένο ὡς τὰ τότε, τὴ στροφὴ στὸ ὑποκείμενο, τὴν κάπως ἐπίμονη διείσδυση πρὸς τὸ μέσα, τὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν κρῦα ἐνατένιση ἐνὸς ξένου, ἂν ὄχι καὶ ἀπατηλοῦ κόσμου, μιά καὶ ἔμεινε οὐσιαστικὰ ἀναφομοίωτη καὶ δὲν πλάθεται μαζί μὲ τὴν ἀκτίνα ποῦ φωτίζει ἀπὸ μέσα ὄχι ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ἐξομολογήσεις, ὄνειροπολήσεις, ἡμερολόγια ταξιδιωτικὰ, εἶναι καινούργιες μορφές, ὅπου ὁ ἥρωας δὲν εἶναι φανταστικὸ δημιούργημα, κι' οἱ ἀνησυχίες δὲν εἶναι τρίτων φανταστικῶν ἠρώων, ἀλλὰ γιὰ πρώτη φορὰ μιά πάλη ὅσο κι' ἂν εἶναι ὑποτυπώδης μὲ ἀνησυχίες καὶ συναισθήματα τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ μας κυριαρχοῦσαν. Κάτι σάν τις δυὸ περιόδους τοῦ Ἀδάμ στὸν παράδεισο πρὶν καὶ μετὰ τὴ γεύση τοῦ καρποῦ, πρὶν καὶ μετὰ τὴ γνώση, χωρίζει τις δυὸ αὐτὲς προσωπικότητες ἀπὸ τοὺς παλῆους δημιουργοὺς. Μὲ τὴ διαφορά ὅτι ἐδῶ, ἀντίθετα ἀπ' τὸν Ἀδάμ, κάτι παίρνει τὸ θάρρος καὶ γυμνώνεται, μὲ τὴ γνώση, κάτι καταλύει τὰ «περιζώματα» τὰ βιβλικὰ, ἀντὶ νά τὰ ἐπιζητῇ καὶ νά τὰ φορῇ. Ἐδῶ παχειὰ φύλλα συκιᾶς πέφτουν καὶ καινούργια θέα ἀρχινᾷ νά φανερώνεται.

Δίκαια λοιπὸν ἀνατρέχομε, ψάχνοντας γιὰ ἀπώτατους πιά, ὄχι ἀπώτερούς, πρόγονους τῆς ποίησης τῶν ἐποχῶν μας, στοὺς δυὸ τούτους μακρυσμένους δημιουργοὺς, ποῦ τὸ ἔργο τους περιεῖχε, χωρὶς οἱ ἴδιοι νά τὸ μαντεύουν, τὸ σπουδαιότερο καὶ βαθύτερο σπέρμα τοῦ ρωμαντισμοῦ, τὴ στροφὴ πρὸς τὰ μέσα καὶ τὸ θεμέλιο ποῦ στήσανε ἀποτελέσει τὴν ἀπαρχὴ νέων ποιητικῶν κόσμων. Περιττὸ νά ἐξηγήσω, πῶς ὁ λυρικὸς αἰῶνας ποῦ ἀκολούθησε τοὺς νεκροὺς αἰῶνες ποῦ διαδέχθησαν τὸ φωτεινὸ αἰῶνα τῆς Ἀναγέννησης, εἶναι αὐτὸ ποῦ λέγεται Ρωμαντισμός. Πῶς ἡ ἐπανάσταση ποῦ ἀναμενόταν ἦταν ἀκριβῶς ὁ Ρωμαντισμός, τὸ πρῶτο δηλαδὴ κύριο θέμα τῆς μελέτης μας.

Γ. Κ. ΠΑΠΑΤΖΩΝΗΣ

Νομίζω χρήσιμο νά παραθέσω ἕνα πίνακα μὲ τις χρονολογίες γέννηση καὶ θανάτου τῶν κυριώτερων μορφῶν ποῦ θ' ἀναφέρω στὶς μελέτες μου, γιὰ ν' ἀπαλλάξω τὸν ἀναγνώστη ἀπὸ τὸν κόπο νά προστρέχει κάθε τόσο στὶς γραμματολογίες καὶ τίς ἐγκυκλοπαίδειες, δίνοντάς του συγχρόνως καὶ μιά συγκεντρωτικὴ εἰκόνα τοῦ τί ἔχει ἐπιδείξει ἡ Γαλλία ἢ ποιὲς ἐπιρροὲς δέχθηκε στὸν τομέα τὸν ποιητικὸ ἀπὸ ξένους, ἀπὸ ἄλλες τέχνες ἢ ἐπιστῆμες (ζωγραφικὴ, μουσικὴ, φιλοσοφία), ἢ καὶ ἱστορικὰ γεγονότα.

Βεγλόν 1431—1481	Μυσσέ 1810—1857	Κλωντέλ 1868
Ρονσάρ 1524—1585	Γκωτιέ 1811—1872	Πεγκό 1873—1914
Μονταίγνιος 1533—1592	Νερβάλ 1808—1855	Ζάμ 1868—1940
Μαλέρμπ 1555—1628	Βεν. Κονσταν 1845—1902	Πελαντάν 1859—1918
Καρτέσιος 1596—1650	Μπαρμπέ, ντ' Ωρεβιλλύ 1808—1899	Βιελέ Γκριφέν 1864—1938
Πασκάλ 1623—1662	Βιλιέ ντε Λιλ Άντάμ 1840—1899	Λαφόργκ 1860—1887
Κορνήλιος 1606—1684	Μπανβίλ 1823—1891	Βαλερό 1871—1945
Λά Φονταίν 1621—1695	Λωτρεαμόν 1846—1870	Ζαρρύ 1873—1907
Μολιέρος 1622—1677	Μπωντελαίρ 1821—1867	* Απολλιναιρ 1880—1918
Ρακίνας 1639—1699	Μαλλαρμέ 1842—1890	* Λόρδος Βύρων 1788—1824
Μποαλώ 1636—1711	Φλωμπέρ 1821—1880	* Γκαίτε 1749—1832
Βολταίρος 1694—1794	Σταντάλ 1787—1842	* Χέλδερλιν 1770—1843
Ρουσσώ 1712—1778	* Ρωσσέτι 1828—1882	* Βάγνερ 1313—1883
Ντελίλ 1738—1813	* Πόε 1809—1844	* Νίτσε 1844—1900
Ριβαρόλ 1753—1801	Σαιντ-Μπέβ 1804—1869	* Ντοστογιέφσκυ 1821—1881
Σενιέ 1762—1794	Ρενάν 1823—1892	* Ουάιλντ 1856—1900
Κα Ντέ Στάελ 1766—1817	Ταίν 1828—1893	* Προύστ 1871—1922
Σατωβριανός 1768—1841	* Κάρλ Μάρξ 1867—1883	* Κάφκα 1883—1924
Βερανζέρος 1780—1837	Χουΐσμάνς 1848—1901	* Ρίλκε 1875—1926
Σάδ 1740—1814	* Βεράρεν 1855—1916	* Πικασσό 1882
Ντελαβίνι 1793—1843	Ρενιέ 1864—1936	* Φρόυντ 1856—1939
Νταβίντ 1748—1825	* Μορεάς 1856—1910	Γαλλ. Έπανάσταση 1789
* Έγκκρ 1780—1867	* Ερεδιά 1842—1905	Βατερλώ 1815
Ντελακρόά 1799—63	Κορμπιέρ 1845—1875	Ναπολέον 2ος 1850
***	Βερλαίν 1844—1896	* Έπανάσταση 1871—1875
Λαμαρτίνος 1790—1861	Ρεμπώ 1854—1891	* Υπόθεση Ντραύφους 1897
Βινύ 1797—1863	Σαμαίν 1859—1900	Ζολά 1840—1902
Ούγκώ 1802—1885		

Σημ.—*Όσα ονόματα έχουν άστερίσκο, δέν είναι ονόματα γάλλων, έστω κι' άν, όπως ο Βεράρεν κι' ο Μορεάς, βέλγος κι' Έλληνας, πολιτογραφηθήκαν στο γαλλικό πάνθεο, ή κι' ο Πικασσό.

Τ. Κ. Π.

Ε Λ Α . . .

**Έλα νά χαροῦμε αὐτὸ τὸ δέλι
— ἴσως αἶγριο νάναϊ συννεφιά
(ροδοπέταλα ἔχοννε μαδήσει
κι' ὅλα μοιάζουν μὲ μιὰ ζωγραφιά...)*

**Έλα νά καθήσουμε στὸ βράχο,
ὅπως τότε πὸν εἴμαστε παιδιὰ
(τώρα, συντροφιά, πές μου ποιὸν θάχω
ἔτσι ὅπως μὲ πρόλαβε ἡ βραδιά;)*

**Έλα νά μετρήσουμε τ' ἀστέρια
κι' ἂν θελήσεις ἴσως νά σοῦ πῶ
κεῖνο πὸν βουβά λένε τὰ χέρια
καὶ πὸν χρόνια λένε: Σ' ἀγαπῶ...*

Σ. ΜΑΡΑΝΤΟΣ

ΚΑ' — 59